

PRILOGA B
REJSKEGA PROGRAMA ZA ANGLO-NUBIJSKO KOZO

Navodila za ocenjevanje lastnosti zunanosti
in
obrazec »List za ocenjevanje živali«

Domžale, junij 2024

1 UVOD

Pri anglo-nubijski kozi se ocenjevanje lastnosti zunanosti izvaja na način linearnega ocenjevanja lastnosti na moških živalih, kandidatih za naravni pripust. Ocenjevanje lastnosti zunanosti plemenjaka zajema štiri sklope lastnosti, okvir, oblike, omišičenost in moda ter posamezne opisovane lastnosti (izenačenost moda, prisotnost paseskov, čeljust, glava, nosna linija, rogatost, temperament). Ocenjevalec subjektivno oceni izraženost lastnosti z ocenami od 1 do 9 v njeni celotni variacijski širini, in sicer od enega ekstrema do drugega.

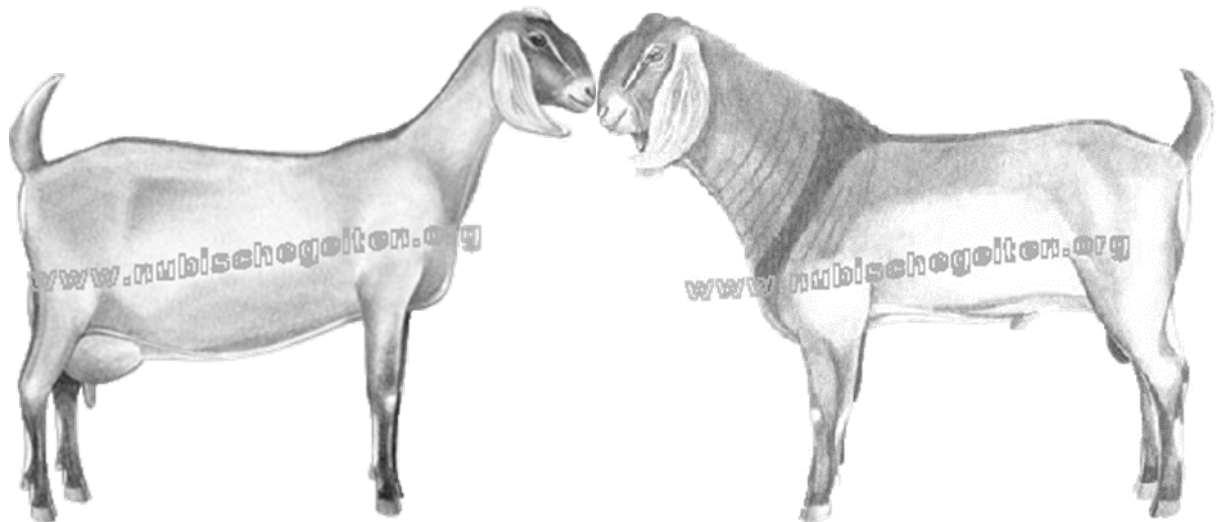
Posamezne lastnosti zunanosti tudi opisujemo tako, da opišemo izraženost napake pri opisovani lastnosti.

2 OKVIR

V sklop lastnosti za **okvir** spadajo naslednje telesne lastnosti:

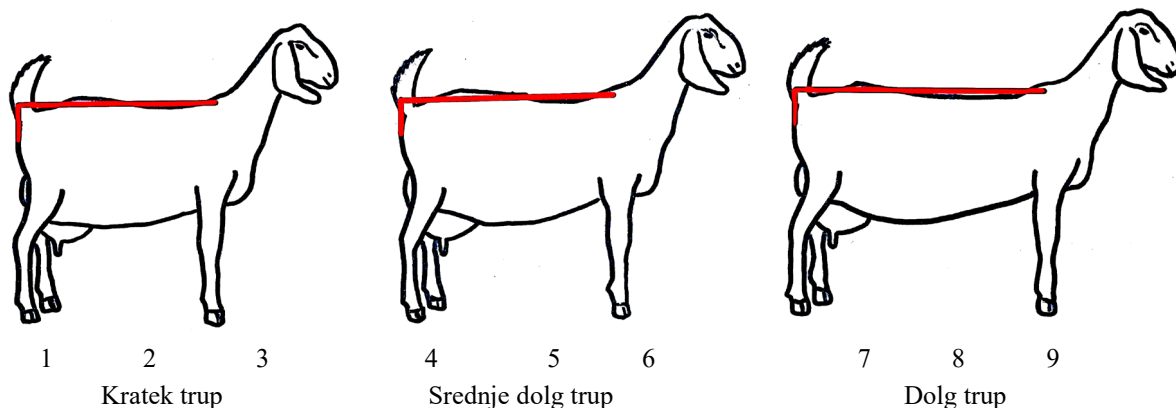
- dolžina trupa,
- globina prsi,
- širina prsi,
- širina križa

Pri ocenjevanju lastnosti okvirja je pomembna skladnost vseh štirih lastnosti. Žival mora biti skladna v lastnostih, ki določajo okvir živali.

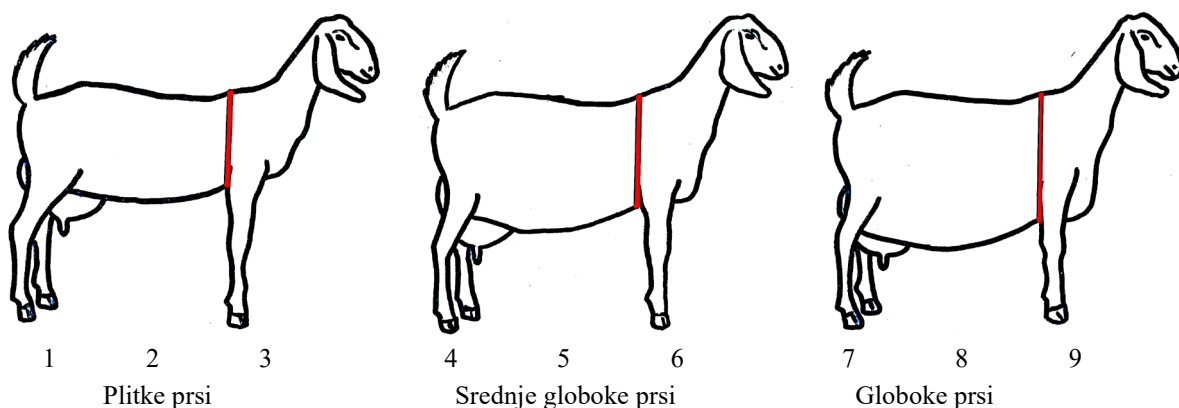

Slika 1: Telesni okvir anglo nubijske koze in kozla (<https://www.oogheekunde.org>)

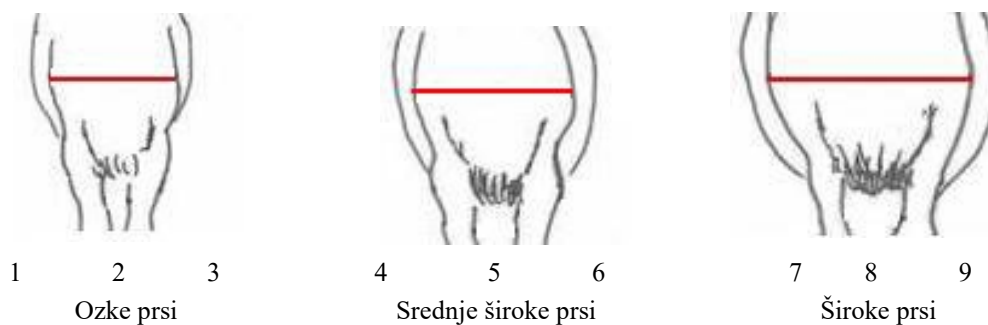
- **Dolžina trupa:** Ocenimo dolžino trupa med najvišjo točko vihra in koncem sedne kosti. Razlikujemo kratek (ocene 1-3), srednje dolg (ocene 4-6) in dolg trup (ocene 7-9).

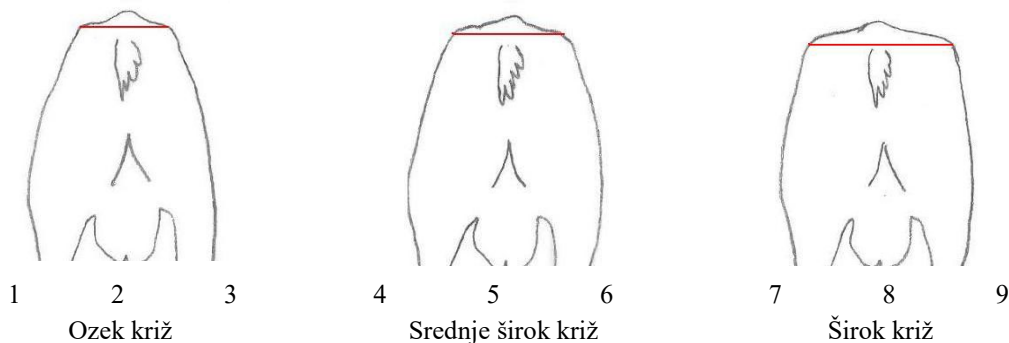
- **Globina prsi:** Ocenimo globino prsi oz. globino trupa v predelu prsi gledano iz strani, takoj za plečatom kot razdaljo od najvišje točke vihra do spodnjega dela prsi. Razlikujemo plitke (ocene 1-3), srednje globoke (ocene 4-6) in globoke prsi (ocene 7-9).

- **Širina prsi:** Ocenjujemo širino prsi, gledano od spredaj kot razdaljo med plečetoma. Razlikujemo ozke (ocena 1-3), srednje široke (ocena 4-6) in široke prsi (ocena 7-9). Zaželeno so široke prsi, ki zagotavljajo dovolj širok telesni okvir značilen za kombiniran tip pasme.

- **Širina križa:** Ocenjujemo širino križa gledano od zadaj kot razdaljo med kolčnima grčama. Razlikujemo ozek (ocena 1-3), srednje širok (ocena 4-6) in širok križ (ocena 7-9). Dovolj širok križ je pogoj za razvoj večje prostornine vimena in široko pripetost vimena. Širše ženske živali v križnem predelu imajo lažje porode.

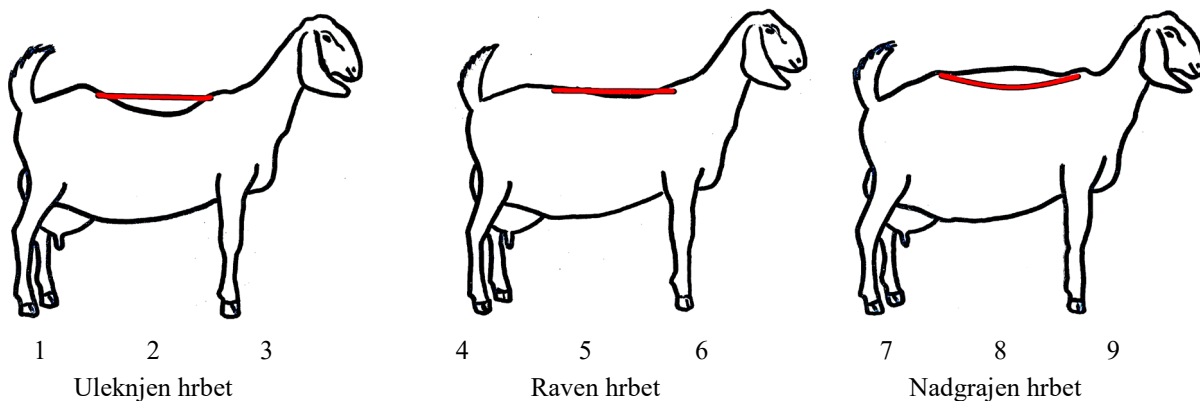
3 OBLIKE

V sklop telesnih lastnosti za **oblake** spadajo naslednje telesne lastnosti:

- hrbtne linije (od vihra do križa),
- nagib križa,
- sprednje noge,
- zadnje noge,
- skočni sklep,
- biclji.

Gledano kot celota, mora biti žival skladnih oblik.

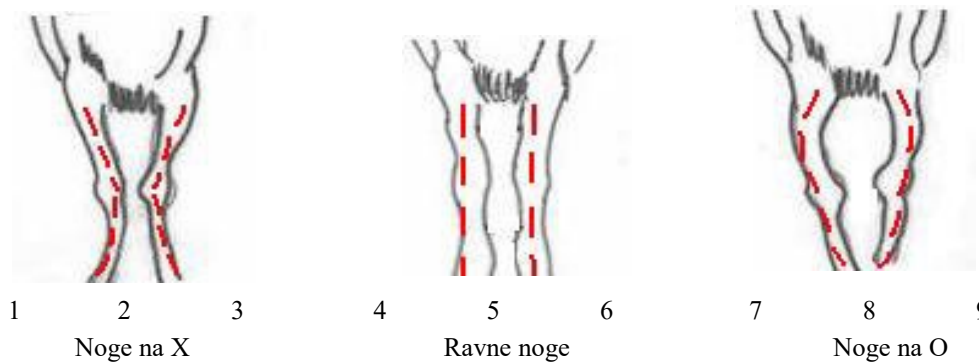
- **Hrbtne linije:** Ocenjujemo položaj hrbtne linije od vihra do začetka križa. Uleknjene živali dobijo oceno 1-3, živali z ravno linijo oceno 4-6 in tiste z izbočeno linijo oceno 7-9. Zaželen je raven hrbet oz. ravna hrbtne linija.

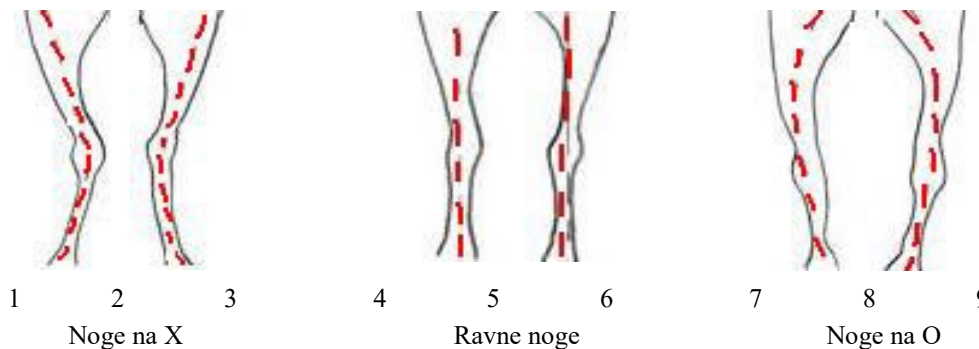
- **Nagib križa:** Ocenjujemo nagib križnega predela gledano od strani. Oceno 1-3 dobi močno pobit križ, oceno 4-6 rahlo pobit križ in oceno 7-9 nadgrajen križ. Zaželen je rahlo pobit križ.

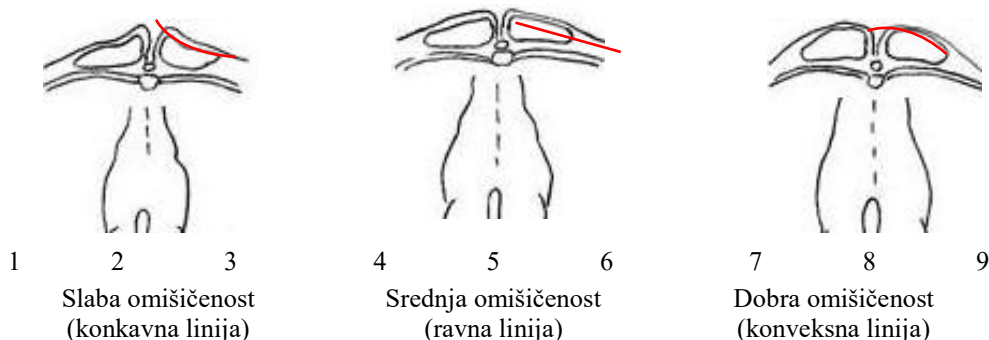
- **Sprednje noge:** Ocenjujemo korektnost stoje in gibanja sprednjih nog. Pri pogledu od spredaj morata biti sprednji nogi vzporedni. Razlikujemo noge na X, kjer ima žival zapestna sklepava preveč skupaj, razdalja med parkljema pa je večja kot razdalja med zapestnima sklepoma (ocena 1-3). Pri nogah na O, je razdalja med zapestnima sklepoma večja kot razdalja med parkljema (ocena 7-9). Ravne noge dobijo oceno 4-6.

- **Zadnje noge:** Ocenjujemo korektnost stoje in gibanja zadnjih nog. Pri pogledu od zadaj morata biti zadnji nogi vzporedni. Razlikujemo noge na X (ocena 1-3), kjer ima žival skočna sklepava preveč skupaj, razdalja med parkljema pa je večja kot razdalja med skočnima sklepoma. Obratno je pri nogah na O (ocena 7-9), kjer je razdalja med skočnima sklepoma večja kot razdalja med parkljema. Ravne noge dobijo oceno 4-6.

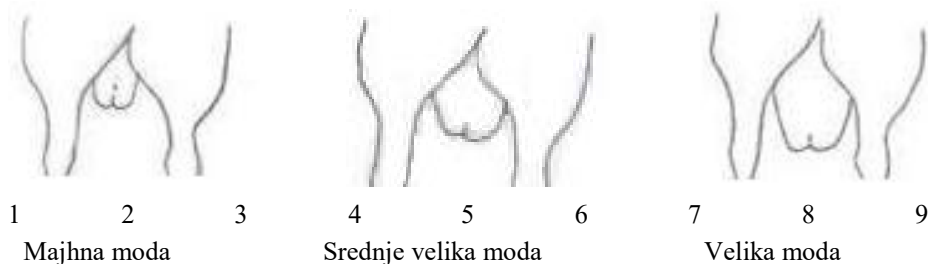
- **Omišičenost hrbta:** Ocenjujemo omišičenost hrbta (debelino dolge hrbtne mišice na predelu hrbta), najboljše pri ostrženih živalih. Pomagamo si s tipanjem hrbtne predela ter oceno širine hrbta. S tipanjem ocenimo debelino dolge hrbtne mišice, ki je lahko uleknjena (ocena 1-3), ravna (ocena 4-6) ali izbočena (ocena 7-9).

5 MODA

V sklop telesnih lastnosti za **moda** spada velikost mod. Opišemo tudi izenačenost mod ter morebitne napake, kot je razcepljen skrotum ter prisotnost paseskov.

- **Velikost mod:** Ocenjujemo velikost mod. Majhna moda dobijo oceno 1-3, srednje velika oceno 4-6 in velika oceno 7-9. Zaželeno so večja moda.

6 OPISOVANE LASTNOSTI

Pri opisovanih lastnostih, opisujemo morebitno izraženo napako pri posamezni lastnosti. Te lastnosti opišemo izključno samo z oceno izraženosti njene napake, v kolikor je napaka prisotna. V kolikor napake na opazovani lastnosti ni, pomeni, da je lastnost v zaželenem tipu (opis »je v tipu«). V kolikor je izražena napaka prisotna, vendar je še sprejemljiva v populaciji opišemo kot lastnost je »manj primerna«. V kolikor je izražena napaka prisotna in je napaka zelo izražena in močno odstopa od zaželene, lastnost opišemo kot »ni v tipu«.

Pri opisovanju mod smo pozorni na **izenačenosti mod** in morebitno **razcepljenost skrotuma** ter **prisotnost paseskov**. Izenačenost mod opišemo kot »izenačeno«, »manj izenačeno« in »neizenačeno«. Normalno prisotna sta dva seska, ki predstavljata zasnovo vimena pri moških živali. Dodatni seski predstavljajo tako imenovane paseske, ki niso zaželeni. Na zapisnik o ocenjevanju živali za lastnost števila paseskov vpišemo število prisotnih paseskov. Morebitno razcepljenost skrotuma vpišemo pod »pombe«, kjer vpišemo obsežnost razcepljenosti.

Na spodnjih slikah so prikazane nekatere možne napake in idealna moda.

Globoko
razcepljen
skrotum

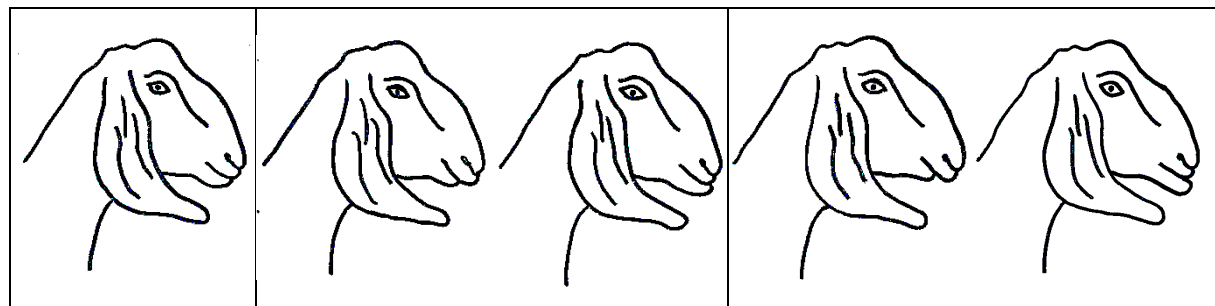
Srednje
razcepljen
skrotum

Neizenačena
moda

Samo eno
modo

Idealna moda

Čeljust ocenimo s tipanjem tako, da z levo roko primemo za spodnjo čeljust, s prstom desne roke pa preverimo skladnost ugriza zob na spodnji čeljusti z zgornjo dentalno ploščo. V kolikor s prstom ne začutimo nobenega odstopanja (ostrega robu) in zobje pravilno nalegajo na dentalno ploščo pravimo, da je čeljust primerna (normalna). V kolikor s prstom začutimo odstopanje zob od zgornje dentalne plošče, označimo, da je čeljust nepravilna. Napaka, ki se lahko pojavi na nepravilni čeljusti, je dolga spodnja čeljust (DSC) ali kratka spodnja čeljust (KSC), kot prikazuje slika. Napako opišemo tako, da vpišemo izraženost napake v mm. Če je odstopanje večje od 10 mm, čeljust ni primerna.

Normalna

Kratka spodnja
čeljust (KSC)
1-10 mm

Dolga spodnja
čeljust (DSC)
1-10 mm

Kratka spodnja
čeljust (KSC)
>10 mm

Dolga spodnja
čeljust (DSC)
>10 mm

Primerna

Manj primerna

Neprimerna

Glava mora biti primerna pasmi in ne prevelika ali izredno groba. Pri anglo-nubijski kozi je glava kratka, razdalja od začetka ličnice do najvišjega dela glave je enaka razdalji od nosu do čeljustnega sklepa. Oči so srednje velike, poševno in široko narazen, mandljaste oblike, ki dajejo dominanten izraz. Ima zelo dolga in viseča ušesa, nizko nastavljena na glavi, široka in odprta, ki segajo dlje od konice smrčka.

Primer za opis izraženosti za glavo: če je glava pasemsko ustrezna in na njej ni napak potem izraženost glave opišemo z "Je v tipu". Če opazimo manjšo pomanjkljivost na glavi, lastnost glave opišemo z "Manj primerna". Če glava ni pasemsko ustrezna, je prevelika, robustna ali premajhna, potem opišemo lastnost z "Ni v tipu".

Nosna linija je pri anglo-nubijski kozi izbočena (ovnova glava), pri samcih je izbočenost izraziteje izražena, kot pri samicah. Če je nosna primerno izbočena, označimo »je v tipu«, v kolikor od tega rahlo odstopa v eno ali drugo stran označimo, da je »manj primerna«, v kolikor izrazito odstopa od pasemsko značilne nosne linije označimo z »ni v tipu«.

Genetska rogatost je obvezna pri obeh spolih. Ker se rogovi v rejah odstranjujejo že pri mladih živalih je obvezen podatek o genetski rogatosti oziroma brezrožnosti živali. Ta podatek se ustrezno navede na ocenjevalni obrazec. Če je žival genetsko brezrožna se na ocenjevalnem obrazcu ustrezno označi kot »Neprimerna« rogatost. V primeru, ko rogovi niso odstranjeni lahko rogatost tudi opišemo s »primerna«, kadar ima kozel normalno razvite rogove ali »manj primerna«, kadar opazimo manjša odstopanja od normalne razvitosti in oblike rogov.

Temperament naj bo miren do živahen. Če kozel kaže znake agresivnosti, se ga izloči.

Obarvanost je opisovana lastnost, kjer opišemo ali je obarvanost v skladu z značilno obarvanostjo za pasmo. Značilna lastnosti pasme je tudi pestrost barv plašča, saj so dovoljene vse barve dlake: kostanjeva, rjava, črna, bela ali smetana. Najdemo številne barvne kombinacije, ki dajejo zelo privlačne lisaste ali marmorirane barvne vzorce živali. Dlaka je kratka in gladka.

Na podlagi ocen posameznih telesnih sklopov določimo skupno oceno lastnosti zunanosti. Pri tem smo pozorni na pasemske značilnosti, starost živali in telesno kondicijo. Skupno oceno opredelimo z ocenami od 1 do 9, kjer ocena 9 predstavlja žival zelenega rejskega cilja.

1. Opisovanje oblik vimena pri odbiri ženskih živalih

Ocenjevanja ženskih živali ne izvaja komisija v smislu linearnega ocenjevanja lastnosti zunanosti na kmetijskih gospodarstvih. Kljub temu pri odbiri mladic za obnovo tropa ali pri nakupu, rejec (lahko s pomočjo kontrolorja) preveri (subjektivno oceni) tudi nekatere lastnosti vimena, za namen zmanjševanja deleža nezaželenih oblik vimena (kot rejski cilj) v populaciji anglo-nubijske koze. Lastnosti vimena so opisne lastnosti, kjer ocenimo izraženost napake. V kolikor je napaka močno izražena in odstopa od povprečja populacije, take živali niso primerne za odbiro za pleme.

Pri ocenjevanju pripetosti vimena pod trebuh, žival opazujemo od strani. Zaželeno je vime, ki je pripeto čim bolj pod trebuh. Vime naj bo dovolj široko pripeto tudi od zadaj. Preverimo tudi izenačenost obeh polovic vimena, oblike seskov ter število morebitnih paseskov. Položaj, dolžina in debelina seskov naj bodo primerni. Položaj seskov opisujemo, ko gledamo vime od zadaj. Položaj seskov naj omogoča čim lažjo strojno molžo. Želeni so seski, ki izraščajo naravnost navzdol ter so primerne velikosti in oblike. Živali s paseski niso zaželene.

Spodaj so shematsko prikazane primerne in neprimerne ali manj primerne oblike vimena.

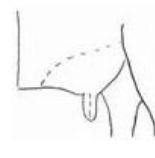
Primeri pripetosti vimena pod trebuh:

Slabo pripeto pod trebuh
(neprimerno)

Srednje dobro pripeto pod trebuh
(manj primerno)

Dobro pripeto pod trebuh
(primerno)

Primeri oblike seskov:

Zvonasti seski
(manj primerno)

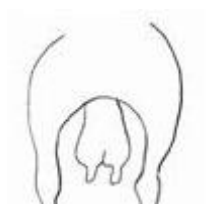

Normalna oblika seskov
(primerno)

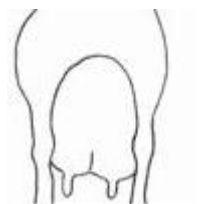

Lijakasti seski
(manj primerno)

Primeri pripetosti vimena od zadaj in izenačenosti vimena:

Slabo pripeto

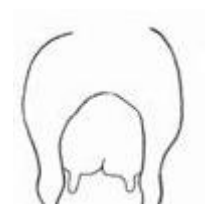
Dno vimena
pregloboko

Neizenačeno
vime

Nepravilna
oblika seska

Idealno vime

REJEC _____ NASLOV _____ SELEKCIONIST: _____
IME IN PRIIMEK _____ ULICA, HIŠNA ŠTEVILKA, POŠTNA ŠTEVILKA, POŠTA _____ IME IN PRIIMEK _____
STROKOVNI VODJA ALI NJEGOV NAMESTNIK: _____ DATUM: _____
IME IN PRIIMEK _____

LIST ZA OCENJEVANJE ŽIVALI

OKVIR

Dolžina trupa	 1 2 3	 4 5 6	 7 8 9
Globina prsi	 1 2 3	 4 5 6	 7 8 9
Širina prsi	 1 2 3	 4 5 6	 7 8 9
Širina križa	 1 2 3	 4 5 6	 7 8 9

1 - KOZEL 2 - KOZA Rod.št:

Datum	
Pasma: _____	rojstva: _____
Rojen kot (obkroži) : 1 –enojček 2-dvojček 3 –trojček 4- več	

OMIŠIČENOST

Stegno	 1 2 3	 4 5 6	 7 8 9
Hrbet	 1 2 3	 4 5 6	 7 8 9

OBLIKE

Hrbet-linija	 1 2 3	 4 5 6	 7 8 9
Nagib križa	 1 2 3	 4 5 6	 7 8 9
Sprednje noge	 1 2 3	 4 5 6	 7 8 9
Zadnje noge	 1 2 3	 4 5 6	 7 8 9
Skočni sklep	 1 2 3	 4 5 6	 7 8 9
Bicliji	 1 2 3	 4 5 6	 7 8 9

VIME/MODA

Vime	 1 2 3	 4 5 6	 7 8 9
Seski	 1 2 3	 4 5 6	 7 8 9
Moda	 1 2 3	 4 5 6	 7 8 9

OPISOVANE LASTNOSTI (obkroži)

Izenačenost vime:	Izenačeno	Manj izenačeno	NE izenačeno
Število paseskov :	Vpiši število paseskov: _____		
Izenačenost moda:	Izenačeno	Manj izenačeno	NE izenačeno
Glava:	JE v tipu	Manj primerna	NI v tipu
Nosna linija:	JE v tipu	Manj primerna	NI v tipu
Čeljust:	Vpiši DSČ (mm): _____		
Rogatost:	JE v tipu	Manj Primerna	NI v tipu
Obarvanost:	JE v tipu	Manj primerna	NI v tipu
Temperament:	Miren	Živahen	Hudoben

Opombe:

Skupna ocena zunanosti:

Kakovostni razred:

Priporočilo komisije za naravni pripust: DA NE

Rejec: _____ Selekcionist: _____ Strok. vodja/namestnik: _____